

POLICIE VE ŠKOLE

Pachatel a spolupachatel

Policie ČR při šetření protiprávní činnosti žáků ve škole zjišťuje a „sbírá“ informace k případu. Povinností policie je hledat nejen důkazy svědčící proti pachateli¹, ale také svědčící v jeho prospěch. Je třeba, aby byly zjištěny důležité skutečnosti pro posouzení případu tak, aby si policie udělala objektivní obrázek o události a přiblížila se k materiální pravdě. Zjišťuje také, za jakých okolností proběhla trestná činnost, jaký byl motiv pachatele nebo jaká byla jeho pohnutka ke spáchání činu. V některých případech policie odhalí, že určitým dílem k protiprávní činnosti přispěli i další žáci.

Kdo je to pachatel? Laicky řečeno je to nejčastěji člověk, který spáchá trestnou činnost. Trestný čin může spáchat nejen fyzická osoba, ale některé trestné činy² může spáchat i právnická osoba. Ani z definice pachatele podle trestního zákoníku nevyplývá, že by se pachatelem mohlo stát dítě mladší 15 let, které by spáchalo čin jinak trestný.

Trestní zákoník definuje pachatele takto: „Pachatelem trestného činu je, kdo svým jednáním naplnil znaky skutkové podstaty **trestného činu** nebo jeho pokusu či přípravy, je-li trestná.“ Zákon o soudnictví ve věcech mládeže výslovně nedefinuje, kdo je to pachatel, ale velmi přesně definuje, co je to **protiprávní čin**. Protiprávním činem je **provinění, trestný čin nebo čin jinak trestný**.³

Z uvedeného vyplývá, že pachatelem není pouze trestně odpovědná osoba, ale i **dítě mladší 15 let**, které spáchá čin jinak trestný. Dokonce nemusí spáchat **dokonaný čin jinak trestný**, ale je označeno také za pachatele, pokud se o čin jinak trestný **pokusí**, anebo dokonce **pokouší** se na čin jinak trestný „přípravuje“ (příprava na čin jinak trestný je trestná jen tehdy, jestliže to trestní zákon u příslušného trestného činu **výslovně stanoví**).

Vzhledem k tomu, že zákon o soudnictví ve věcech mládeže v **návaznosti na trestní zákoník** stanoví, které jednání je proviněním nebo činem jinak trestným,⁴ budu v textu uvádět „trestný čin“, pod

kteří lze zařadit také provinění i čin jinak trestný.

Byl-li trestný čin spáchán **úmyslným společným jednáním** dvou nebo více osob, odpovídá každá z nich, jako by trestný čin spáchala sama. Takovým osobám se říká **spolupachatelé**. Příklad: tři spolužáci společně ukradnou skládací elektrokoloběžku v hodnotě 15 000 Kč. Pro posouzení výše trestu pro všechny spolupachatele bude soud pro mládež vycházet z předpokladu, že každý z pachatelů odcizil elektrokoloběžku v hodnotě 15 000 Kč. Nelze případ posuzovat tak, jakoby na každého pachatele „připadala“ hodnota 5 000 Kč na ukradenou věc. **V rámci prevence kriminality je třeba na tuto skutečnost žáky upozornit.**

Způsoby spáchání trestné činnosti formou spolupachatelství trestní zákoník nikde neuvádí a vycházejí z judikatur. Existují tři způsoby spolupachatelství, které jsem pro jednoduchou srozumitelnost označil:

- a) všichni všechno,
- b) každý něco,
- c) nikdo nic, tzv. řetězec událostí.

U prvního způsobu spolupachatelství všichni spolupachatelé naplnili všechny znaky skutkové podstaty trestného činu, např. loupeže. Příklad: skupina chlapců v parku napadla fyzicky dívku a násilím dívce sebrali mobilní telefon.

U druhého způsobu spolupachatelství každý pachatel měl svůj podíl na spáchání trestného činu, např. krádeže. Skupina dívek přišla v noci před prodejnou s kosmetikou, jedna z dívek rozbila skleněnou výplň vstupních dveří a násilím otevřela vchod do prodejny, pak hlídala u dveří, další dvě dívky dávaly kradenou kosmetiku do igelitek a čtvrtá dívka odnášela igelitky do auta, kterým dívky poté odjely. Všechny dívky budou spolupachatelky trestného činu krádeže, i když první dívka se na krádeži věcí přímo nepodílela.

Třetí způsob spolupachatelství znamená, že nikdo ze spolupachatelů trestný čin nespáchal, ale „po sečení“ jednání spolupachatelů se o trestný čin jedná. Příklad: žáci celé třídy zjistí, že je jeden ze spolužáků pomlouval v jiné třídě. Rozhodnou kolektivně, že každý ze žáků dá pomlouvači jeden pohlavek. A tak se i o velké přestávce stane. Někdo dá pohlavek menší, někdo větší a výsledkem jejich jednání je to, že na konci vyučování se pohlavkovanému žákovi udělá špatně, zvrací a resumé zní: těžký otřes mozku. Policie a ani soudy nikdy nezkomají, kdo dal pohlavek největší nebo jen pohlavek symbolický, všichni jsou spolupachatelé a každý z nich je „hodnocen“ jako by těžký otřes mozku spáchal sám. Právníci označují tento způsob spáchání jako řetězec událostí.

Třetí způsob spolupachatelství je někdy pro spolupachatele „základní“, neboť spolupachatelé se na trestné činnosti spolu vůbec nedomlouvají, ale přesto společným jednáním (o kterém ani neví) spáchají trestný čin. Uvedu skutečný případ, který jsem šetřil s kolegyní. Matka se svými dvěma nezletilými syny navštívila po Novém roce své přátele, aby jim popřála vše nejlepší. Neobešlo se to bez alkoholu, chlapcům přítel matky nenalévali tvrdý alkohol, ale „pouze jednu štamprličku“ vaječného koňaku, griotky nebo podobného sladšího alkoholu. Pro chlapce po jedné z mnoha návštěv nastala nemilá okolnost. Při odchodu od jednoho z přátel jeden chlapec upadl do bezvědomí a posléze i druhý, jednalo se o klasickou otravu alkoholem.

Přítel matky byli trestně stíháni za trestný čin podání alkoholu dítěti, neboť se jako spolupachatelé podíleli na podání alkoholu ve větší míře dětem. Spolupachatelé skončili u soudu s několikaměsíčními podmíněnými tresty odnětí svobody. Tvrdá daň za jednu malou skleničku „měkkého“ alkoholu. Podobné případy z praxe týkající se alkoholu a žáků uvádím v **online přednáškách pro žáky a studenty** na stránkách www.policieveskole.cz.

Ing. Bc. Luděk Cuták, plk. v. v., specialista na trestní právo mládeže, 28 let praxe u Policie ČR jako kriminalista, vyšetřovatel, učitel práva a vedoucí pracovník

¹ Pro lepší přehlednost textu používám mužský rod „pachatel“, ale pod tento pojem zahrnuji i ženský rod „pachatelka“.

² § 7 zák. č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

³ § 2 písm. a) zák. č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže

⁴ Srov. § 3 odst. 1 zák. č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže